

MUDr. Filip Terč (1844-1917), otec moderní apiterapie

Léčebné využití včelích produktů je známé od starověku. Zmínky jsou již v Ebersově papyru, nejobsáhlejším dochovaném záznamu staroegyptské medicíny z období okolo 17. století před naším letopočtem, i v židovské tóře, první části pětidílného zákoníku Penta-teuchu z období kolem r. 1220 př. n. l.

Léčebné účinky medu a dalších včelích produktů uvádí korán a prorok Mohamed, stejně tak i práce Hippokratovy, Aristotelovy, Plinia staršího, Dioscorida, Galéna, Avicenny a jiných antických lékařů a učitelů medicíny. Léčení včelím jedem je zmiňováno rovněž v různých obdobích, jako například u Karla Velikého (748-814), který trpěl chronickou dnou, či u cara Ivana IV. Hrozného (1530-1584), kterého trápily kloubní bolesti.

V malé vsi Prapořiště (tehdy německy Braunpusch), která je dnes katastrálně přiřčena ke Kdyni na Domažlicku, se 30. března 1844 narodil Philipp Terč. Jeho rodiči byli Johann Tertsch a Barbara, za svobodna Štěpánová. Otec byl zřejmě německé národnosti, takže syn se psal zprvu jako Filip nebo Philipp Tertsch, později však je uváděno jeho jméno tak, jak je čteme v titulku článku. On sám se vždy hlásil k českému původu.

Základní školu vychodil ve Kdyni, maturoval na gymnáziu v Domažlicích. Vyso-

koškolská studia na lékařské fakultě absolvoval ve Vídni, promoval v roce 1869. Tam se také stal asistentem na chirurgické klinice Všeobecné nemocnice. Svě medicínské vzdělání si mladý Terč ještě doplnil o magisterskou kvalifikaci v porodnictví a chirurgii, obě v roce 1875.

V roce 1873 se oženil s Rudolfinou Valentovou, která se roku 1855 narodila v Chicagu v rodině lékaře a lékárníka Rudolfa Valenty. Její rodina později přesídlila do Vídně, kde se seznámila s Filipem. V roce 1875 se jim narodil syn Rudolf, který později kráčel v otcových šlépějích a rovněž vystudoval ve Vídni medicínu.

Roku 1875 rodina Terčových i Valentových přesídlila do dnes slovinského, tehdy jihoštyrského Mariboru. MUDr. Filip Terč si zde otevřel lékařskou praxi. Brzy se také plně zapojil do místního společenského života, spoluzakládal například místní Národní dům. Byl vášnivým horolezcem, učarovala mu okolní pestrá příroda. Již při příchodu do Mariboru jej však začaly trápit

chronické kloubní bolesti, které se marně snažil tehdejšími prostředky odstranit.

Revmatickými kloubními bolestmi ruky trpěl dr. Filip Terč od mládí. Tehdejší terapeutické možnosti byly značně omezené, a tak mu chronická choroba někdy dost znepříjemňovala život. Ještě ve Vídni jej jednoho letního dne roku 1868 poštívalo do postižené ruky několik včel. Jak odeznival otok postižené oblasti, překvapivě se mírnily i kloubní potíže a zlepšovala se pohyblivost ruky. Terč si tím připomněl nedávnou klinickou studii ruského prof. M. I. Lukomského o terapeutických účincích včelích štípnutí. O jedenáct let později si tyto zkušenosti připomněl znovu, když již v Mariboru léčil pacientku, trpící chronickými těžkými bolestmi hlavy a nedoslýchavostí, u níž všechny dosavadní terapeutické prostředky nevedly ke zmírnění potíží. Terč se rozhodl aplikovat včelí

Víska Prapořiště, rodiště MUDr. Filipa Terče. Pohled od Starce.

štípnutí a pacientce je denně podával na různá místa. Po aplikaci do oblasti krku a ramenou se dostavil efekt – pacientce zcela ustoupily neuralgické potíže a plně se obnovil sluch.

Dr. Terč poté plných deset let pokračoval ve svých experimentech a pozorováních. V roce 1888 publikoval stať „*O pozoruhodném vztahu mezi včelím bodnutím a reumatismem*“, kde popsal své zkušenosti s aplikací apiterapie u 660 nemocných revmatickou artritidou. Celkově bylo aplikováno okolo 39 000 včelích bodnutí s velmi příznivými výsledky: u 544 (82 %) nemocných došlo k plnému uzdravení, u 99 pacientů bylo patrné zlepšení (15 % nemocných) a jen u 17 nemocných nebyl patrný žádný účinek (3 %).

V roce 1889 své výsledky přednesl na lékařské konferenci ve Vídni. Ohlasem na svoji přednášku však byl zklamán, setkal se spíše s nedůvěrou až posměchem. V publikovaném sborníku přednášek z uvedené konference jeho přednáška zahrnuta nebyla.

Přestože se rakouské autority k Terčovým zkušenostem s účinky včelích bodnutí tehdy postavily odmítavě, jeho poznatky se záhy rozšířily do dalších zemí. Našel následovníky ve Francii, Anglii a Německu, postupně i v dalších zemích nejen v Evropě, ale i v zámoří. Svě výsledky pak publikoval i v jiných odborných časopisech, zejména zaměřených na včelařství.

V roce 1896 zemřela Terčova choť Rudolfina. Rok nato se Terč znovu oženil, jeho manželkou se stala Katarina Karaseková, pomocnice v domácnosti. V roce 1897 se jim narodil syn Johan Filip, o tři roky později dcera Margareta. MUDr. Filip Terč tehdy v Mariboru vedle své praxe také vyučoval hygienu a somatologii na Vzdělávacím učitelském ústavu. Ve výuce se snažil své studenty nadchnout pro včelařství a není divu, že i díky jeho úsilí nejen v Mariboru a okolí, ale v celém dnešním Slovinsku jsou včelařství a jeho produkty v mimořádné oblibě.

Jako otce ho velmi zarmoutila předčasná smrt druhorozeného syna Johana Filipa na spálu. Krátce nato, dne 28. října 1917, MUDr. Filip Terč v Mariboru skonal. Je pohřben na tamním hlavním hřbitově v rodinné hrobce Terčových.

O práci svého otce referoval obšírně prvorozený syn MUDr. Rudolf Tertsch, specializací oční lékař ve Vídni. Na generálním sjezdu Rakouského říšského spolku pro včelařství přednesl v roce 1912 téma „*Das Bienen Gift im Dienste der Medizin*“. Přednáška byla nákladem spolku vydána tiskem.

V současnosti nacházejí včelí produkty široké použití v terapii či podpůrné terapii mnoha chorob. Apiterapie se stala mezinárodně uznávaným oborem, využívajícím k léčbě „produktů včelího úlu“. Indikace k použití apiterapeutických postupů se počítají na desítky. V řadě zemí, například v Rumunsku, Německu, USA, Argentině a dalších, vznikly apiterapeutické kliniky a výzkumná centra. V roce 2006 se na apiterapeutickém kongresu v Německu účastníci rozhodli každoročně připomínat Světový apiterapeutický den. Jako datum zvolili den narození dr. Filipa Terče k uctění jeho průkopnické výzkumné práce. Krátce po tomto rozhodnutí se 30. 6. 2006 takový den konal, a to přímo v místě, kde se dr. Terč narodil, tedy v Prapoříšti u Kdyně.

Významného rodáka dnes připomíná pomníček, instalovaný v místech, kde poblíž stával Terčův rodný dům. Na jeho počest se při příležitosti stého výročí úmrtí konala ve Kdyni ve dnech 28. – 29. října 2017 Mezinárodní apiterapeutická konference, kterou uspořádala Pracovní společnost nastavkových včelařů CZ. Na konferenci, které se zúčastnila i řada zahraničních odborníků, zaznělo 25 ústních sdělení a proběhly čtyři workshopy.

Přídomek „otec moderní apiterapie“ našemu rodákovi MUDr. Filipu Terčovi právem náleží.

■ MUDr. Jaroslav Novák, Ph.D.
Ústav sportovní medicíny a aktivního zdraví
LF UK v Plzni

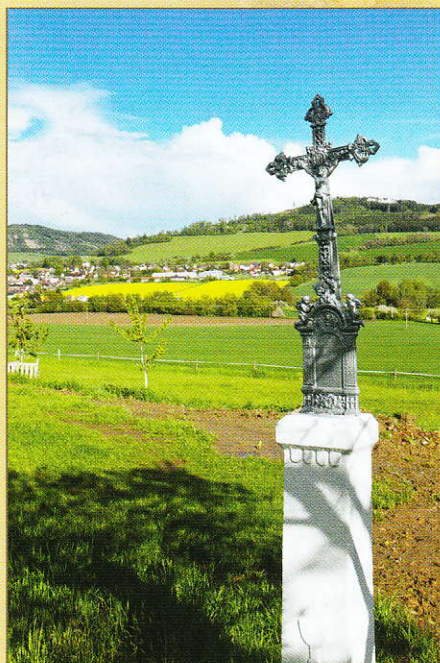
Literatura

Beck, B. F.: *Bee venom therapy: Bee venom, its nature, and its effect on arthritic and rheumatoid conditions*. D. Appleton-Century Company, New York, 1935.

Hejma, A.: „Zázrak“ včelího bodnutí objevil rodák z Domažlicka. iDnes 28. října 2017.

Pajac, M.: *Wer war Filip Terc? Europa interessiert sich für einen tschechischen Arzt*. Dtsch. Apither. Ztg. 10, 2006: 13

Tertsch, F.: *Ueber eine merkwürdige Beziehung des Bienenstiches zum Rheumatismus*. Wr. med. Presse 29, 1888.

Památník dr. Filipa Terče
v blízkosti jeho bývalé rodné chalupy

